СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 226. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 29. вересня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 226. Jersey City, N. J., Wednesday, September 29. 1926. THREE CENTS

ПРОГИБІЦІЙНІ УРЯДНИКИ ВИДАЮТЬ МІЛІОНИ Й КАЖУТЬ, ЩО СЬОГО ЗА МАЛО

ВАШИНГТОН, 27. вересня. — Прогибіційний уряд розділив нині межи округи кошти виконування прогибіційного закона.

Нюйорський округ дістав приміром 1 міліон 226 тисяч долярів, себто о цілих 200 тисяч долярів більше, як минувшого року, а начальник округа сейчас заявив, що сього на виконання прогибіції рішучо за мало. Подібні публичні заяви подали начальники другях округів.

Звіти уряду показують, що вживання сакраментального вина сильно обнижилося. В нюйорськім окрузі зужито за 1925. рік 1 міліон 173 тисячі ґальонів сакраментального вина, а в фіскальнім 1926. році всего 6,016 ґальонів.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

БЕТЛЕГЕМ, ПА., 27. вересня. — На поспішний поїзд зелізниці Лігай Велі, що звільняв доїзджаючи до зелізничої стації нині раненько, вдарив їдучий в повнім розгоні скрентонський поспішний поїзд.

На першім поїзді зґинуло 8 осіб, а 38 віднесло тяжкі ушкодження тіла. Всі погибші находилися в одному возі.

Машиніст другого поїзду складає вину на фалшиво наставлені сиґнали.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ДАЛІ КЛИЧЕ ДО ДОПОМОГИ ФЛОРИДІ.

МІЯМІ, Флорида, 27. вересня. — Американський Червоний Хрест видав ще нову відозву до збирання помочи для потерпівших підчас флоридського гураґану.

Звіти Червоного Хреста роскривають, що й в середній Флориді потерпіло богато людий. На захід від озера Окічобі мало згинути чотириста осіб. В ріці Міямі потонуло 144 судна.

Уряд острова Куби вислав на допомогу жертвам повний корабель поживи й одіння.

Родини потерпівших ще досі шукають 600 осіб.

ДИТИНА ЗГОРІЛА.

ПЛЕЙНФІЛД, Ню Джерзі, 27. вересня. — Пані Расел, підпаливши в печі в кухні свого дому, лишила немовля в кухні, щоби заглаїти 4-літну дитину, яка стала плакати в другій комнаті. Як вернула в кухню, вся кухня стояла в огни, а немовля вже згоріло.

МЕКСИКАНСЬКІ ЕПИСКОПИ НАНОВО ПРОТЕСТУЮТЬ.

МЕКСИКО, 27. вересня. — Мексиканські епископи взивають своїх вірних до нових протестів проти мексиканського конґресу за відкинення петиції католиків. Католицька преса закидає послам нетерпимість.

ВИСТАВА ЖІНОЧОЇ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — В готели Астора отворено нині пятьрічну виставу жіночих штук й промислів.

Вистава обіймає триста виставових буд. Беруть там участь жінки 18 національностий.

Вистава буде тривати до кінця сього тижня.

ПРИСУД СУДОВОГО ЛІКАРЯ В СПРАВІ КАТАСТРОФИ ЛІТАКА СІКОРСЬКОГО.

ВЕСТБЕРІ, Лонг Айленд, 27. вересня. — Коронер сього повіту розслідив обставини, серед яких скоїлася катастрофа літака Сікорського, яка коштувала життя двох летунів, та прийшов до переконання, що ні Фонк, конмандант літака, ні його помічник у сьому випадку нічого не завинили.

ДИВНИЙ ТРАҐІЧНИЙ АВТОМОБІЛЕВИЙ ВИПАДОК.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — Луис Честер Лоренс, їдучи автом о. Михайла Льопеса, пароха одної еспанської католицької церкви, побачив нагло на дорозі авта хлопчика. Бажаючи здержати авто, він потягнув гальмами так нагло, що автомобіль перекинувся. Падаючи на землю, автомобіль упав на дитину й забив її на місци. Їдучі автом Лоренс і о. Льопес з трудом дісталися з авта. Лоренс признався, що він не має лайсенсу на їзду.

РАТУНКОВА АКЦІЯ ДЛЯ ДОБУТТЯ ПРИСИПАНИХ МАЙНЕРІВ.

АЙЕРНВУД, Мишиґен, 27. вересня. — Ратункова праця коло добуття на поверхню землі майнерів зелізної руди, яких присипав обвал скал ще минувшої пятниці рано, ще не дала ніякого доспішного висліду.

Члени майнерського ратункового відділу, які опускалися в копальню через маленькі отвори, вже пробиті в шахті, кажуть, що вони чули зовсім докладно стукіт працюючих рискалів і джаґанів.

ПІДПРИЄМЦІ НЕ ХОЧУТЬ ПОЛАГОДИТИ СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК, 27. вересня. — Товариство фабрикантів одежі й біля відкидає всякі заходи урядників і публичних діячів довести до переговорів в справі закінчення страйку кравців.

Рівночасно відбуваються росправи над страйкарами, які не слухали судового заказу виставляти коло фабрик пикети. Нині суд покарав 129 страйкарів, засуджуючи їх на грошеві кари від 3 до 5 долярів.

ЗНИЖИЛИ ПОДАТОК, А ДІСТАЛИ БІЛЬШЕ ПОДАТКУ.

ВАШИНҐТОН, 26. вересня. — Мимо сього, що сьогорічний податок є низчий від податку минувшого року, уряд дістав його більше, як дістав минувшого року. Досі уряд зібрав о 212 міліонів долярів більше, як за сі місяці минувшого року.

ЗАПЕРЕЧУЮТЬ, ЩО СИН НІМЕЦЬКОГО НАСЛІДНИКА СЛУЖИТЬ В НІМЕЦЬКІЙ АРМІЇ.

БЕРЛІН, 26. вересня. Розійшлися вісти, що син наслідника до німецького престола князь Вільгельм Пруський має служити в армії як полковник фон Ерцен. Таке розписують деякі німецькі часописи. Урядовий комунікат перечить тій вістці. На підставі верзальського договору рідні бувшого кайзера, яка може предентувати на німецький престол, не вільно служити в німецькій армії.

ПОБІЛЬШУЮТЬ ЖИДІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В ПАЛЕСТИНІ.

ЄРУСАЛИМ, 26. вересня. — Заряд жидівського університету в Палестині хоче побільшити дотеперішний будинок і відчинити гігієнічний і мікробіольоґічний департамент. Гроші на це поширене університету дістануть з $500,000 фонду, який залишив на ту ціль Соль Розенблюм з Пітсбурґ, Па.

ВЕЛИКА СВІТОВА ПОЛІЦЕЙСЬКА ВИСТАВА.

БЕРЛІН, 24. вересня. — В Берліні відчинено світову "виставу, яка виказує розвій поліції від римських часів, коли ходили ліктори з сокирою і вязанкою прутів при боці аж до теперішних часів. Вистава дуже цікава. Представлена там інквізиція середновічних часів, а рівнож деякі моменти з слідства в ріжних найбільш славних кримінальних випадках. Представляють там всі можливі способи, якими послугується поліція, а навіть показують спеціяльний апарат, який перелапує тих, що вживають радія, а не зголошують його до уряду для оплати.

ЗВІРІ.

В бесарабськім місточку Орієві скінчилась розправа проти жандарма, що в нелюдський, звірський спосіб знущався над одним селянином, безпідставно обвинуваченим в крадежі. Щоби змусити свою жертву до признання, жандарм побив страшно селянина, а опісля замкнув у темний льох, а на кінець привязав його до дишля поміж коні і чвалом їхав так до 15 клм. віддаленого села. Зрозуміло, що селянин попав в наслідок таких тортур в непритомність і мало що не вмер, хоч його невинність була зараз-же стверджена. Жандарма засудив суд на 8 місяців тюрми. Часописи нотують цей факт, як цікаву подію в умовах румунського пекла в Бесарабії, а то тому, що жандарма покарано. Инші такі випадки уходять жандармам безкарно.

БАДІЯН ДАЛІ ДЕМАСКУЄ.

Бувший член компартії Я. І. Бадіяв, що виїхав зі СРСР і опинився в Берліні, публікує далі в берлінському „Рулю" свої ревеляції про режім пролетарської диктатури і про політику компартії. Він зве себе представником і делеґатом правої робітничої опозиції за кордон. В тім же „Рулю" видрукував він 14 точок, що містять у собі домагання правої робітничої опозиції. Перед кількома днями влаштував Бадіян у Берліні публичний виклад про теперішне положення в СРСР і про політику компартії. У викладі взяла участь маса російських еміґрантів. Промовляв Бадіян, як пише „Руль", незвичайно цікаво і горячо, хоч як робітник не імпонував систематикою та обробленням свого викладу. Ці недостачі мала йому заступити — як пише тойже „Руль" — велика щирість. Господарське положення СРСР вийшло в його малюнку на нечувану руїну. Система правління вийшла страшною тюрмою. Нині самих робітників опозиціоністів має сидіти понад 4,000 в тюрмах. Розстріли відбуваються також навіть без судів. В одному Оренбурзі мали розстріляти без суду за час від 15. серпня 1925 до липня 1926 р. аж 27 робітників і селян. На думку Бадіяна найбільшою язвою СРСР, є Комінтерн, що пожирає великанські суми та коштує СРСР і всі його робітничо-селянські маси чи не більше як ціла давна династія Романових. Сама управа Комінтерну в Москві має аж 1,200 урядників. Зіновєва не може знести. Не любить і Сталіна, що окружився тепер своїми земляками Грузинами та править цілим Союзом, як правдивий диктатор. Бадіян твердить, що права робітнича опозиція в компартії є дуже сильна і складається у своїй перевазі з робітників від варстатів.

ГРЕКО-КАТОЛИКИ В БОСНІЇ.

Як відомо, в Боснії живе около 10,000 греко-католицьких Українців, що вимандрували туди давним-давно з Галичини. Душпастирську службу між ними повнило пятьох священиків під проводом апостольського адміністратора о. Базюка. Греко-католицькі переселенці в Боснії жиють у тяжких матеріяльних обставинах. Вони здавна були наражені на денаціоналізаційні впливи сусіднього сербського населення, зокрема ж на аґітацію сербської православної церкви. Ця аґітація видала тепер, як довідуємося, свої овочі. Ось більшість наших людей, а саме чотири гр.-кат. громади покинули унію і перейшли на православє. Ликують Серби, які тепер про око дозволяють тим громадам мати українських православних священиків та обіцяють шанувати звичаї української церкви. Але нема сумніву, що в короткому часі не буде й сліду по боснійських православних Українцях, бо всі вони розплинуться в сербському морі. Чи не можнаб тих наших боснійських переселенців виселити до Канади, про що свого часу багато говорилося?

СКІЛЬКИ ПАМЯТНИКІВ МАЄ ВІДЕНЬ?

Під цим заголовком находимо цікаву статтю в щоденнику „Н. Вр. Журналь", з якої виходить, що на одних тільки прилюдних площах і в парках є у Відні 72 великі мистецькі памятники. Характеристична річ, що найбільше памятників у Відні мають музики (Бетовен 2— в І. і XII. окрузі, Брамс, Брукнер, Гайдн, Ляпнер і Штравс, Моцарт, Шуберт, і и.) Дальше слідують пануючі й визначні полководці, а щойно по них славні поети, малярі, винахідники й заслужені для міста горожане. Позатим є ще у Відні багато високомистецьких памятників по церквах і на цвинтарях, не згадуючи вже про сотки памяткових таблиць на спомин ріжних осіб абоподій. — А які памятники і скільки їх у нас? Скільки не памятників, а хочби пропамятних таблиць уфундовано на цілій соборній Україні з приводу 10-ліття смерти Франка?

ПРИСУД НА 30 УКРАЇНСЬКИХ СОЦІЯЛІСТІВ.

Дня 25. серпня, ц. р. в апеляційному суді в Люблині запав присуд у справі 30 українських соціялістів, засуджених в лютім ц. р. окружним судом в Замості. Апеляційний суд у Люблині збільшив обжалованому Ясінському вимір кари з 4 на 6 літ тяжкої тюрми, трьом дальшим обвинуваченим зменшив кару з 6 на 5 літ, двом з 5 на 4, а двом з 4 літ тяжкої тюрми замінив кару на 3 роки дому поправи з зачисленням 8-місячного слідчого арешту. Накінець одному обвинуваченому зменшено вимір з 3 років вязниці на півтора року кріпости з зачисленням 8-місячного слідчого арешту. Всіх засуджених позбавлено прав. Инших обвинувачених увільнено згідно з присудом окружного суду. Цей присуд засуджені приняли відспіванням „Червоного Прапору". Ту саму пісню співали в часі конвоювання їх з суду до тюрми.

ВИКОНАННЯ СМЕРТНОГО ПРИСУДУ В КРАКОВІ.

Дня 26. серпня ц. р. повішено в Кракові Станіслава Зелінського, засудженого на кару смерти за вбивство касієрки Ольги Порембської й родини Місілюк-Шерелевич. Зелінський не виявив перед смертю найменшого жалю. Це перше повішення в Кракові від часу повстання в Польщі.

ЗНОВ „ТАРҐІ ВСХОДНЄ".

Біда їх не навчила і цього року Поляки знов устроюють у Львові „тарґі всходнє". Скільки держава докладає до тої маніфестації, нам невідомо. На всякий випадок міліони. А нащо і пощо? Підвисшити! — платню польський офіцирам, наказав Пілсудскі і Рада міністрів ухвалила підвишку. Видатки збільшуться в цей спосіб о 25 міл. зол. місячно. А звідки їх взяти? Очевидно з податків. Головне, щоби офіцирам було добре.

В ПОЛЬЩІ ДІЙСНЕ БЕЗГОЛОВЄ

ВАРШАВА, 27. вересня. — Коли зібраний польський сойм не дав вотум довіря двом польським міністрам, а роботу цілого міністерського кабінету піддав острій критиці, цілий кабінет подався до димісії. В той час надїхав Пілсудскі, якого підчас того заколоту в Варшаві не було. Сойм не знав, що тепер робити, чи розвязати себе і ратувати в той спосіб свою честь та опінію перед народом, або послушно йти за правительством далі. Коли рознеслася вістка, що Пілсудскі покликує до Варшави кілька нових реґіментів війска, сойм послушно затвердив наново той самий кабінет міністрів та ухвалив з поспіхом предложений правительством буджет, сперкнувши навіть ті малі поправки, які він посмів в неприсутности Пілсудского поставити. Цілий буджет за послідного чверть року виносить 484,000,000 злотих.

РОЗОРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ УХВАЛЮЄ РЕЗОЛЮЦІЮ ҐІБСОНА.

ЖЕНЕВА, 27. вересня. — Підготовча розоружна комісія ухвалила одноголосно приняти зревідовану резолюцію американського делеґата Ґібсона, в якій зазначено, що військовий субкомітет повинен розглядати справу розоруження головно з технічної сторони, а не брати під увагу політичне положення. При тій нагоді Ґібсон виголосив довшу промову, в якій підніс заслуги президента Кулиджа і секретара стейту Келлоґа в справі світового розоруження. Лорд Сесил зазначив, що резолюція Ґібсона буде мати епохальне значінне в квестії розоруження. Військові експерти будуть тепер застановлятися над практичним переведенням розоруження, беручи під увагу єдино буджетову спроможність держав.

ФРАНЦУЗИ ЗНОСЯТЬ ЗОЛОТО І СРІБЛО ДО БАНКІВ.

ПАРИЖ, 27. вересня. — По всіх французьких містах тисячі людей стоїть перед банками і чекає на черґу, щоби виміняти золоті і срібні гроші, які ховали по панчохах або матерацах цілими роками, щоби в той спосіб забезпечити себе перед банкроцтвом держави і цілковитим спадком валюти. Банк Франції оголосив, що буде вимінювати золотого франка за 114 франків паперових і 60 сантимів, бо хоче в той спосіб піднести золоту резерву банку. В першім дни по оголошенню банки виміняли в цілій Франції яких 2,000,000 золотих франків. Одна особа принесла була аж 3,000 золотих франків до виміни. Видно, що деякі вміли добре ховати золото мимо заказу з боку держави.

КЛЄМАНСО ОБХОДИТЬ 85-ЛІТНІ УРОДИНИ.

ЖАРД ЛЯ ВЕНДЕ, Франція, 27. вересня. — Найбільший з сучасних Французів Клємансо обходить свої уродини в самітній віллі над морем. Зглядно він їх не обходить, бо дата його уродження звучить: уроджений в вересни. Дати точної не подають, бо Клємансо не хоче, щоби зі своїх іменин робити великий шум. Та найблизша його рідня і кількох приятелів таки за него памятають і відвідують його особисто в той день, або висилають телеґрами. А сам Клємансо не перериває в той десь свого звичайного заняття. Пише як звичайно, працює трохи в городі і йде на прохід до малого місточка над морем та говорить з дітьми рибаків.

ПЕРЕМІНИЛИ СУЛТАНСЬКУ ПАЛАТУ НА КАСИНО.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 27. вересня. — Славний кіоск Ілдіз, палату колишнього султана Абдуль Гаміда II. перемінено на касино, в якім будуть відбуватися публичні танці. Заразом відчинено в нім дім гри, до якого думають стягати охочих грачів з цілого світа.

ЗАНОСИТЬСЯ НА РЕВОЛЮЦІЮ В АЛЬБАНІЇ.

ВІДЕНЬ, 27. вересня. — З італійських жерел доносять, що в Албанії вибухли заворушення. Правительственні сили одначе побили революціонерів і відобрали їм гармати і амуніцію. Революціонери далі візвали посадника міста Скутарі, щоби здав їм місто, а коли він не хотів піддатися, почалася облога міста.

ПОБІДА ҐЕНЕРАЛА СУНА.

ПЕКІНҐ, 27. вересня. — Ґенерал Сун, володар пятьох Східних і Центральних провінцій, здобув місто Ненченґ і забрав 5,000 полонених.

ПРИХОДИТЬ ДО УГОДИ В СПРАВІ МІШАНИХ СУДІВ В ХІНАХ.

ШАНГАЙ, 27. вересня. — Конзулярний корпус згодився на те, щоби в мішаних судах судили хінські судді, а в справах, в яких виступає як сторона чужинець, щоби був допущений додатково суддя-чужинець. Угоду ту підписано з хінськими властями в Шангаю і думають, що в той сам спосіб буде полагоджений конфлікт і в Пекіні.

НА КІНОВІМ КОНҐРЕСІ БРАКУЄ АМЕРИКИ.

ПАРИЖ, 27. вересня. — В Парижи відкрито перший міжнародний конґрес представників фільмової індустрії, на якім дивним дивом бракувало офіціяльної участи представників з Америки. Конґрес відчинив президент Франції. По тім поділився він на 8 комісій, які будуть опрацьовувати ріжні сторони фільмової індустрії.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ПОЛІЦІЙНУ, А ДЕРЖАВНУ СИСТЕМУ ТРЕБА ЗМІНИТИ

Вже цілий культурний світ знав добре про те, що діється в польських тюрмах, але самі Поляки того не знали, бо знати не хотіли. Протестували проти польських тюрем найвизначнійші мужі Европи, але Польща називала всі закиди звичайною брехнею, а навіть спроваджувала на свій кошт ріжні комісії, щоби доказати, що її тюрми малощо не палати. Навіть польські посли і то найлівійші оголошували в тій справі публичні протести і відзивалися до соціялістів і других лівих у світі, щоби вони не вірили тим клеветам, які поширюють по світі вороги Польщі, називаючи її тюрмою народів. По тій причині нема дива, що навіть замордоване поліцією покійної Бесарабової і инші злочинства не знайшли у світі відповідного відгомону, бо польська пропаґанда замилювала світовій опінії очі.

Та прийшов час, що злочинства ті зачинають таки виходити на верх навіть в польській пресі. Але треба було на те ждати доти, доки поліція не поломила 22 ребер Полякови Венклерови. Як би отже не польські ребра тої нещасної жертви, були би Поляки мовчали й досі, бо як би так поліція була зломила 22 ребер Українцеви чи Білорусинови, то річ ясна, що не тільки, що були би замучили невинну жертву, але ще були би оплюгавили в пресі всіх тих, що посміли би забрати голос в справі протесту проти цего звірства. Були би таких арештували і позамикали як тих, що підбурюють проти польської держави. Та тим разом Поляк впав жертвою. І тому польська ґазета „Ґазета Поранна" признала вкінци слушність українським голосам, які від вісьмох літ пишуть і пишуть про невиносимі відносини в польських вязницях, в яких перебуванне гірше від смерти. Тепер і вона вже обурена і кличе, що убийці Венклера мусять бути покарані, а поліційні арешти не сміють бути катівнею. Цікавий той документ наводимо скорочено, перекладаючи з оригіналу:

Застановляючись над тим, чи комісар поліції копнув нещасливу жертву підбитими цвяхами чоботами 30 чи 133 разів, „Ґазета Поранна" пише, що це річ обоятна. Ми „обвинувачуємо в тім злочині цілу систему львівської поліції і в тій ділянці домагаємося сатисфакції і санації. Не можна винувати того чи иншого поліцая з садистичними інстинктами, без інтеліґенції і вишколу, не можна складати вини на півінтеліґентного вязничного директора, який звик кормити в арештах свині далеко краще від людей, а людей гірше від свиней і бити свині швидше і більш поблажливо як людей. Всі ті люде хотіли виявити свою солідність і ревність, щоби в той спосіб вдержати себе при товстих і добрих посадах, якими є тепер посади при вязничних заведеннях, проявляючи „сильну і енерґійну руку". І проявляти ту солідність перед своїми наставниками, а ті наставники знова добре знали, що в поліційних арештах людей тортурують, що навіть панове референти з слідчого відділу вживають при допитах побоїв як средства, щоби добути такі зізнання, яких їм треба. Треба отже змінити цілу систему, треба зачати від гори санацію та скінчити з бестіяльним биттям людей".

Вже з того голосу можна собі уявити, що це за страшне пекло ті польські тюрми. А скільки українська преса про них не писала, скільки протестів не пішло по світі і все те за дармо. Тисячі і тисячі політичних вязнів мучиться ще й сегодня по польських тюрмах і годі їх звідтам видістати. Число їх не то, що не маліє, але навпаки з дня на день збільшується. І хиба та одна надія, що та варварська поліційна система возьме в лоб тоді, коли залізе за шкіру самим Полякам.

Та в тім всім не винна поліційна система. Вона тільки є вислідом цілком иншої системи, а це того державного великопольського курсу, який характеристичний для цілої польської держави. На злій системі побудована ціла польська держава. Повстала вона на тлі злочинства і насильства і обороняє це злочинство злочинними методами. Бо зі зла добро не повстане. Щоби вдержати в карбі 12 міліонів чужого населення, щоби здушити революційний відрух тих народів, що не хочуть до Польщі належати, щоби чимскорше перевести кольонізацію непольських земель та поширити польонізацію, треба було взятися за дикі способи, щоби знищити опозицію та змусити т. зв. національні меншости підпорядкувати себе під великопольські пляни. Сама отже держава витворила аморальну систему, сама толерувала злочин. І се тепер мститься на самих Поляках. Вони знали добре від давна про ту злочинну систему, яку проводить польська держава супроти непольських народів. Вони ту систему попирали, а забрали голос проти неї допераа тепер, коли вже зачали ломити ребра і самим Полякам. Та і тут вони не визнаються чи не хочуть визнатися в тім, де є корінь лиха. Тому пишуть про санацію поліції, про зміну поліційної системи. А тут треба говорити про зміну системи цілої державної політики. Коли сама держава зійде з дороги насильства на дорогу права, тоді і того рода поліція, яка є тепер в Польщі, не буде мати місця. Але коли сам уряд каже арештувати невинних людей, коли їх судить і нищить і коли до того злочинного діла вживає поліції, то якаж може бути та поліція і яка її система. Вона мусить бути допасована до державної системи, і до державних вимог. Без зміни державної системи правління не може бути отже мови і про зміну поліційної системи в Польщі.

ВІД ВЕРСАЮ ДО ЖЕНЕВИ (1919—1926)

З ПРИВОДУ ПРИНЯТТЯ НІМЕЧЧИНИ ДО СОЮЗА НАЦІЙ.

II.

Після управильнення репараційних зобовязань Німеччини остала ще не вирішеною справа **ґарантійного пакту,** який був обіцяний Франції на Мировій Конференції Анґлією і Злученими Державами. Сим пактом Анґлія і Злучені Держави мали ґарантувати Франції безпечність від Німеччини. Після того, як Злучені Держави відмовилися ратифікувати Версайський договір, ціла справа остала в завішенню.

Після лондонської конференції Мекдональд і Ерріо виступили на V. Зібранню Союза Націй в Женеві в вересні 1924 р. з проєктом т. зв. **женевського протоколу,** який мав стати доповненням Пакту Союза Націй щодо збереження мира і тим дати Франції потрібні ґарантії. Зібрання приняло протокол з одушевленням. Одначе консервативний кабінет, який наступив в Анґлії після упадку Мекдональда, відмовився ратифікувати протокол, наслідком чого він не увійшов у життє.

Замісць того справу ґарантій для Франції полагоджено на **конференції в Льокарно** (в жовтні 1925). В сій конференції взяла участь Німеччина, Анґлія, Франція, Італія, Чехословаччина і Польща. Ініціятива до конференції вийшла від Німеччини, яка й на конференції і в заключених договорах виступає як рівноправна договірна сторона.

В Льокарно заключено отсі договори:

Договір між Німеччиною, Бельґією, Францією й Італією (т. зв. ренський пакт), яким ґарантуються теперішні границі між Німеччиною і Францією і між Німеччиною і Бельґією. Анґлія й Італія виступають як ґаранти.

Чотири договори про роземне судівництво: між Німеччиною і Францією, Німеччиною і Бельґією, Німеччиною і Чехословаччиною, Німеччиною і Польщею, в яких договірні держави обовязуються полагоджувати всі спірні справи шляхом роземного суду.

Два ґарантійні договори: між Францією й Чехословаччиною і між Францією й Польщею, в яких договірні держави ґарантують собі взаїмну поміч на випадок нарушення договорів, які вони заключили рівночасно з Німеччиною.

До сих договорів додана заява договірних держав, які є членами союза Націй, в справі розуміння арт. 16. Пакту Союза Націй.

Вичислені договори й заяви творять одну цілість, означені тою самою датою (16 жовтня 1925), спираються на Пакт Союза Націй, приймають за передумову вступлення Німеччини до Союза Націй і входять в силу з тою хвилею, коли Німеччина стане членом Союза Націй.

Значіння льокарнських договорів полягає в тім:

Коли ґарантійний пакт, обіцяний Франції Анґлією і Злученими Державами, мав на увазі тільки охорону границь Франції супроти Німечини, отже являвся актом одностороннім, зверненим проти Німеччини, — то ренський пакт охороняє границі між Німеччиною і Францією і між Німеччиною й Бельґією так само супроти Німеччини як супроти Франції й Бельґії. Всі три держави являються рівноправними, однаково хороненими договірними сторонами, які мають за собою однакові ґарантії Анґлії й Італії.

Льокарнські договори юридично виключають війни між договірними сторонами, бо всі спори між собою вони обовязалися віддавати на роземне вирішення і піддаватися йому.

Як уже зазначено, льокарнські договори тісно звязуються з Союзом Націй, що робить їх доповненням Пакту Союза Націй, а саме тої части, яка має на увазі вдержанне мира.

Зі становища міжнародньої політики найважнійше в льокарнських договорах те, що головні союзні держави прийшли до переконання про конечність приналежности Німеччини до Союза Націй, і то на рівні з ними, головними союзними державами, що знайшло вислів у тім, що вони обіцяли Німеччині **постійне** місце в Раді Союза Націй.

Після Льокарна — здавалося — все піде гладко. В марті с. р. скликано надзвичайне зібрання Союза Націй, яке мало приняти Німеччину до Союза Націй і призначити їй постійне місце в Раді.

Одначе показалося, що примирення з боку колишних неприятелів Німеччини не було зовсім щире. Перед самим Зібраннєм Союза Націй Польща, Еспанія і Бразилія виступили з домаганням, щоб рівночасно з Німеччиною також їм признати постійні місця в Раді Союза Націй. Домаганне Польщі знайшло таке горяче підпертя у Франції, що не може підлягати сумнівови, що Франція рішила зробити для Польщі постійне місце в Раді Союза Націй для противаги Німеччині.

Домагання Польщі, Еспанії і Бразилії викликали крізу в Союзі Націй. Згадане надзвичайне Зібрання Союза Націй розійшлося з нічим. Справу принятття Німеччини відложено на осіннє звичайне Зібрання Союза Націй, а тимчасом установлено комісію, яка мала радити про реформу складу Ради Союза Націй.

Так Німеччина остала далі поза Союзом Націй і льокарнські договори повисли в воздусі.

В таких відносинах заключено новий договір між Німеччиною й Радянським Союзом, т. зв. берлінський договір з 24. квітня 1926.

Коли обі договірні сторони заявили, що сей договір являється тільки природною розбудовою рапальського договору, то держави Союза Націй побачили в сім договорі нове німецько-радянське зближення, спричинене неполагодженням справи принятття Німеччини до Союза Націй.

При сій нагоді виявилося, що Льокарно мало два політичні обличчя: **одно** — се признання рівноправности Німеччини з головними союзними державами; **друге** — се змагання головних союзних держав через приняття Німеччини до Союза Націй обмежити її свободу міжнародньої політики.

Се друге тісно звязане з міжнароднім положенням Радянського Союза. Ми не будемо тут обговорювати всіх етапів, які переходив Радянський Союз у своїм міжнароднім положенню, а тільки ствердимо теперішний стан. Поборовши політику інтервенції і бльокади, яку вели проти нього головні союзні держави, Радянський Союз осягнув природне або фактичне визнання майже всіх держав, зокрема юридичне визнання Анґлії і Франції.

Ми вже згадували про тенденції міжнароднього зближення між Німеччиною й Радянським Союзом як двома великими державами, проти яких звертався новий міжнародній лад, утворений у Версаю.

Льокарнські договори приняв Радянський Союз як акт, звернений головними союзними державами проти нього, щоб ізолювати його від Німеччини.

Невдоволення головних союзних держав з приводу берлінського договору показало, що така оцінка льокарнських договорів не є безпідставна.

На цьогорічному звичайному Зібранню Союза Націй вдалося усунути трудности, які стояли на перешкоді приняттю Німеччини до Союза Націй.

Раду Союза Націй зреформовано так, що Німеччині признано пяте **постійне** місце (побіч Анґлії, Франції, Італії й Японії), а число виборних місць підвисшено на **девять.** Виборчих членів Ради вибирається на три роки, при чім трьох членів можна вибрати також на дальші три роки. Так утворено три т. зв. півпостійні місця, якими думано заспокоїти Польщу, Еспанію і Бразилію.

Одначе Еспанія і Бразилія, невдоволені сим рішенням, зголосили своє виступлення з Союза Націй.

Так вкінці Німеччина стала членом Союза Націй і постійним членом Ради Союза Націй.

В пятницю, 10. вересня, відбулося святочне привитання німецької делеґації на засіданню Союза Націй. Сей день промовці і преса назвали **історичним.** І єправді, в історії розвитку міжнародніх відносин після війни він починає новий розділ, коли Німеччина вступила в Союз Націй, як рівноправна з головними союзними державами.

Насувається питання, яким шляхом піде дальший розвиток Союза Націй. Чи він ставатиме що-раз більше універсальним, чи обмежиться на певну ґрупу держав, говорячи докладнійше, на капіталістичні держави Европи? Бо треба мати на увазі, що через вступленне Німеччини до Союза Націй виступили з нього Еспанія і Бразилія, — так що розширився круг великих держав, які не належать до Союза Націй. В теперішню хвилю остають поза Союзом Націй: Злучені Держави Північної Америки, Арґентина і Бразилія в Південній Америці, Радянський Союз і Туреччина.

В звязку з сим треба зазначити погляд, що Союз Націй повинен обмежитися на Европу (докладнійше: на капіталістичні держави Европи), та що взагалі перше всего треба перевести орґанізацію держав по континентам.

Не пророкуючи будучого розвитку, треба зазначити, що після вступлення Німеччини до Союза Націй найважнійшим черговим питанням міжнародньої політики буде **відношення держав Союза Націй до Радянського Союза.**

Прага 11. вересня, 1926.

Проф. Др. **Мих. Лозинський.**

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим повідомляється Предсідателів, Секретарів і Касієрів всіх Товариств, Братств і Сестрицтв в Джерзи Ситі, Н. Дж., а іменно: Тов. Укр. Ам. Дем. Клюб, ім. Лисенка, Молодечий Клюб, Українська Січ, Вільні Козаки, Івана Франка (Політ. Клюб), Дарахівщина, Народний Дім (гора міста), Будівельне і Позичикове, Просвіта, Свобода, Народний Дім (долина міста), Сестрицтва: Пресв. Діви Марії і Непорочного Зачаття; Братства: св. О. Николая, св. Івана Хрестителя, св. Петра і Павла, св. Володимира, св. Михайла св. Андрія (нове), що в ПЯТНИЦЮ, дня 1-го октобра вечером відбудеться другий з ряду дуже важний мітінґ представителів висше згаданих Тов., Бр. і Сестр. в Народнім Домі (гора міста), 367 St. Paul's Ave., Jersey City, N. J. Початок мітінґу о год. 7-ій вечером. На мітінґу мають бути полагоджені справи, як: Концерт в память Івана Франка, Свято Першого Падолиста, та инші дуже важні справи нашої Громади. Комітет здасть звіт зі своєї діяльности в повисших справах. На мітінґу, крім урядників, будуть запрошені гості. Пожаданим є, щоби кожде Бр., Тов. і Сестр. було заступлене на сім мітінґу. Памятаймо, що в лучности сила громади. Проситься прибути на означений час. 225-6

Петро Маційовський, міст. предс.

Григ. Криницький, рек. секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

КРАЙНА ПОРА ВИПЛИСТИ НА ЧИСТУ ВОДУ.

(Дальший голос з кругів укр. кат. духовенства).

Замішання, яке викликав епископ Богачевський і „Америка" з ред. др. Назаруком, не лишень, на мою думку, не устає, але прибирає чимраз більші розміри. І люде питаються мене: Отче, до чого воно дійде і що тут робити?

А наші тихі і ревні вороги, що все вносили каламуту в наше народне життя в Америці, затирають руки з радости і хоч вони дуже поступові, хоч горлають на всі застави, що тільки вони „обороняють" Україну і ведуть її до визволення, тепер дивним дивом хвалять епископа і „Америку" за їх принциповість. Закляті вороги церкви хвалять тепер епископа і признають йому рацію. Це виглядає на сміх і глум, але так воно є. Бо є такі ліві і червоні і дуже „поступові" собі ґазетки, що пишуть, що правду має епископ, коли забороняє святкувати память Франка, що правду має „Америка", коли вона лає Франка. Бо таких поглядів, що епископ і „Америка" є на їх думку ціле священство, а противні тому тільки ті, що не дістали від епископа товстої парохії і які тримаються Обеднання. На те відповім так:

Товстої парохії не маю, але на свою не нарікаю. Не є я рівнож ніяким урядником в Обеднанню. А коли люде до мене приходять і питають: А що, отче, а ви з ким тримаєте? Чи і Ви похваляєте „Америку" і епископа і чи ви також не узнаєте Франка нашим національним ґенієм, то щож я можу відповісти, як не те, в що я переконаний. А саме, що це тільки мала ґорстка, тільки кілька слабодухів і заушників епископа держить з ним і „Америкою" страха а згл. парохії і гонорів ради. Та що ганьба за те не може спадати на ціле священство. Я навіть певен, що кождий з священиків відчуває так як я, що ми перше були Українцями, а потім священиками і тих ідеалів, яких ми навчилися ще в нашім дитинстві, а се: любити свій поневолений нарід і всіх тих, що життє своє віддали в його обороні, любити своїх народних пророків, а тим самим і Івана Франка — не в силі нам видерти з нашого серця ніяка сила, а ще менше епископ з своїми прислужниками. Богато живе ще таких священиків, що покидали рідну землю з ненависти до польського канчука, що над нами висів і всі вони як і весь наш нарід дуже вражливі на пункті тої церковної політики, що піддається польському окупантови. І це ложний закид, що лишень ті, що не дістали добрих парохій і що сидять в уряді Обеднання, сприяють сегоднішній боротьбі. Велика більшість укр. кат. духовенства є тої думки, що похід на знищенне Обеднання і виступ проти Франка це тільки початок закроєної акції, яка зміряла до цего, щоби не допустити в народі до ніякої орґанізації, яка не підчиняла би себе диктатови епископа.

Я тільки скажу, що я, як священик, ніколи не надіявся дожити в Америці таких соромних хвиль, які доводиться нашому священству тепер переживати і то тільки завдяки кільком одиницям і епископови. І дійсно, треба признати, тепер рацію ворогам хоч в тім випадку, що це бувби сором і ганьба для памяти Франка, колиб того рода одиниці правили за него панахиду. Тому, хоч як мені прикро те писати, але скажу отверто і відозвуся до нашого народа, що згуртований в укр. кат. церкві: Не силуйте до панахиди за Франка тих священиків, які бояться за него правити панахиду, бо ті священики не заслугують на те, щоби їм правити панахиду по Франкови. Вони не його діти, вони не виховані на його ідеалах, вони Франка не розуміють і зрозуміти не можуть. Бо осуджувати Франка, це не по людськи і не по християнськи. Христос буком був би гонив таких фарисейських учителів.

І тому, хай нарід наш за кількох одиниць не кидає камінием на загал нашого духовенства, бо той загал відчуває так само, як відчуває нарід. Коли священство в многих випадках мовчить і не піднімає такого голосу, як би належало, то це ще не значить, що воно годиться з епископом і його прислужниками. Бо прийде час, що воно підніме ще голос, а тоді загал пізнає, чи правду я пишу, чи ні.

Священик.

ДЛЯ ВСІХ ОДНАКОВА МІРКА.

Годжуся з тим, що пише „Свобода", бо закиди роблені епископови Богачевському і „Америці" з національного боку дуже слушні. І бачу, що „Свобода" хоче уздоровити наші відносини та поставити національний табор на сильні ноги.

Але я думаю, що в такім випадку треба не тільки випімнути епископови Богачевському, що він зле робить, але треба взяти під критику і діяльність православного епископа Теодоровича. Я не бачу і не чую, щоби він богато робив для української справи між Американцями чи Канадійцями, щоби можна було почути його голос в анґлійських ґазетах в обороні поневоленого нашого народа і нашої церкви.

А далі. Кажуть, що епископ Богачевський шкодить Обеднанню, а православні богато Обеднанню помагають. Чи не виступали вони проти Обеднання за те, що не хотіло дати представництва православній дієцезії і православним парохіям? Чи православні не зорґанізували при своїм владиці такого самого пересилкового бюра для жертв до краю як епископ Богачевський? І чи вони так само не підкопують в той спосіб тої світської і народом збудованої орґанізації, якою є Обеднанне, яке прецінь веде добру роботу, бо збирає і посилає жертви до краю? Але, коли знайшлися такі католики, які хотіли запрягти Обеднанне в свої шори, то чи не знайшлися рівнож і такі самі православні, які запрягали його в свої? От ту справу треба рівнож висвітлити і навчити не тільки Українців католиків, але і православних, щоби церковних справ не пакували до народних, світських орґанізацій і щоби через те не розбивали таких добродійних інституцій, як Обеднанне.

Онуфрій Ґрещак,
член У. Н. С. в Трентон, Н. Дж.

СВЯТО ІВАНА ФРАНКА НА ГУЦУЛЬЩИНІ

Після всесвітньої війни молоде українське покоління майже не має нагоди чути щонебудь про Криворівню. На те було перед війною. Криворівня роїлася від українських поетів, повістярів, учених, громадянських діячів... Тут Олесь писав „На зелених горах", Михайло Коцюбинський — „Тіни забутих предків", Гнат Хоткевич организував гуцульський театр, писав „Камінну душу" і н., тут Антін Крушельницький взяв сюжет до своєї повісти „Рубають ліс", тут перебували Михайло Грушевський, Володимир Гнатюк, Доманицький і багато-багато инших передових Українців, переважно робітників пера з Наддністрянщини і Надніпрянщини, перечеркуючи тим самим штучні кордони. І тут на лоні буйної матері-природи, серед українських гір і лісів, в мальоничому гуцульському окруженні в першорядній кліматичній місцевости спочивали вони по цілорічних трудах і набирали сил до нової праці та розроблювали її пляни. Недаром Криворівню називали загально українським Закопаним.

А вже незабутньої памяти Іван Франко уважав Криворівню другим сталим місцем свойого побуту після Львова. Як тільки сніг зникне, як тільки земля зазеленіє травою — сейчас вибирався великий поет у свою любу Криворівню. І тут провадив час то на праці, то ловив рибу, то ходив на гриби... А найбільше говорив з Гуцулами, нераз цілими ночами, над долею й недолею українського народа, робив етноґрафічні записки, взивав до освіти й орґанізації, — загалом беручи, — Його праця була й тут на літниску дуже інтензивна і всестороння.

Ось тут в Криворівні є скала, на якій любив пересиджувати Іван Франко, є тут зелений явір, під яким писав, — а як занедужав — то диктував свої твори, є тут керничка, з котрої брав воду до миття спаралізованих своїх рук і відчував велику полекшу від неї. Кожда доріжка, кожда крута стежечка, кожда ґруня, лісок, кичера, — Черемош, що шумів перед хатою і потічки, що журчали скелями і вертепами, — одним словом всюди, де ступала нога Великого Поета-Пророка — це для нас, для українського народу святі місця.

І саме тут постановила Гуцульщина відсвяткувати память найбільшого Українського Каменяра — Івана Франка.

За почином д-ра Богдана Питлика, лікаря в Жабю завязався Комітет для уладження свята в честь Івана Франка в Криворівні з представників місцевих найсвідоміщих Гуцулів і української інтеліґенції, що перебуває на літниску переважно в Жабю. До Комітету увійшли між иншими пп.: Др. Питлик, д-р Іван Новодворський, дир. Іван Герасимович, Михайло Гапчук, Петро Шекерик Доників, Василь Волинюк, Онуфій Маланчук зі Жабя, Василь Якібюк-Івандюк, о. Березюк, Микола і Петро Потяки з Криворівні, Петро Кричуняк з Зислова Горішного, Михайло Зеленський з Голов, о. Вергун і Юра Шекерик з Красноїлі, Семен і Танасій Шекерик з Перехресного, Микола Дорош і Іван Кочерган з Довгополя, Іван Яновський зі Стебнів і другі.

Неділя — 8 серпня 1926 року. Небо захмарене, з верхів гір „курить" накрапає дощ. Одначе це не є перешкодою у святі Великого Каменяра України Івана Франка. Возами, кіньми і пішки тягнуть з близька і з далека з високих і далеких полонин святочно прибрані в мальованні строї Гуцули й Гуцулки на це перше народне свято в Криворівні після війни.

А скеля Івана Франка, в яку вмуровано пропамятну таблицю з написом: „Іванові Франкові — Гуцульщина 1916—1926", прикрашена українськими прапорами, вінками з барвінку і червоного маку роїться від людей. Здвиг народа і під скелею і біля скелі і на ній цвите ріжнобарвними красками як ті пишні квіти на полонині. А між ними й чимало місцевої інтеліґенції, особливож літників, бо навіть окремо зі Львова приїхали на це свято (д-р Евген Бурачинський, д-р Куровець, радн. Осип Бурачинський, радн. Стеблецький. На превеликий жаль тільки з недалекої Ворохти, де є кілька соток української інтеліґенції на літниску, ніхто не явився, навіть представника не вислали....

Ось і трембіти. Тужливою гуцульською піснею залунав голос трембіт, сповіщаючи початок великого свята. А голос цей понісся верхами гір і борів горою і відбився аж у високій Чорногорі і покотився долів здовж Черемошу і відгомоном заговорила скала на Сокільськім, — поплив голос по всій великій Україні — геть аж до Ужгороду, до Чернівців і до серця України — золотоверхого Київа, — тужливий голос гуцульських трембіт заговорив до Велитня, до цілого українського Народа.

І почалося свято палкою промовою д-ра Івана Новодворського. Бесідник зясував безпросвітний, безнадійний стан українського народу в тому часі, в якому вступив на народню ниву Іван Франко. А та нива не тільки стояла облогом, але засипана була камінням, поросла тернєм і хабузєм — родила пирій і осет. І став Іван Франко прочищувати ниву, орати й засівати здорове зерно в душах українського народу. І полякалися вороги українського народу, які думали, що ось-ось проковтнуть його і зненавиділи Івана Франка. А під впливом ворогів пішли сліпо й ті з поміж української інтеліґенції, які привикли до чужого ярма і бажали заслужити собі ласку у гнобителів українського народа. З товариств викидали Івана Франка, в церкві Його проклинали; був час, що вважали гріхом зійтися з Ним, та заговорити до Івана Франка. Одначе Великий Каменяр не зважав на тих нещасних, короткозорих рабів, що боялися вільного слова, вільної думки. Він неустрашимо боровся за кращу долю українського народу, безпощадно громив заскорузлість української інтеліґенції; „не ридать, а добувать" — навчав Він. І викопав Іван Франко глибоченну керницю та наповнив її цілющою водою — своїми творами. А хто напється води з тої керниці, тому отвираються очі, відслонюються вуха, він чує в собі образ і подобіє Боже, — раб набирає того революційного духа, що „тіло рве до бою, рве за поступ, щастя й волю". І припала жагучими устами до тої животворної керниці українська нація і не за горами той час, „коли встане Мати Україна щаслива і вільна, від Кубані аж до Сяна річки одна, нероздільна". — Грімкі оплески.

В імени Комітету відсловив п. Михайло Гапчук пропамятну таблицю Івана Франка в приняві почесних кумів пп.: Миколи Янушевського з Голов, Параски Шекерик-Доникової зі Жабя, Дмитра Шекерика Фризова з Перехресного, пані Бабюкової і Стефана Бабюка зі Жабя та Василини Шекерик з Красноїлі.

До посвячення пропамятної таблиці і скали імени Івана Франка станули 3 священики, а саме: о. Волянський зі Соколівки, довголітний парох в Криворівні і особистий приятель Івана Франка, за що свого часу удостоївся був нагани від станиславівської консисторії, місцевий завідатель о. Березюк і о. Вергун, парох з Красноїлі.

Після доконаного посвячення вийшов на скалу о. Волянський і виголосив дуже річеву і високопатріотичну промову-проповідь. Господь Бог вибирає з поміж людства вибранців, — казав він — наділює їх великим розумом і духом, який позваляє їм не тільки бачити ясно те, що діється навкруги, але й глянути в будуччину і з книги будуччини читати так, як ми читаємо книги сучасні. Такі люде мають велику любов аж до самопожертвовання, вони ненавидять кривду, насильство і всяке зло та борються з ним безпощадно. Вони вказують народам нові шляхи до волі, до кращої майбутности. Такі великі люде — це пророки. І наш Іван Франко, великий поет, письменник, учений і громадянин був таким Великим Національним Пророком. Незрозумілий сучасними. Він терпів не тільки від чужих, але й чимало натерпівся від своїх. Та це не зломило Його великого духа. Він вказував українському народові на ту високенну ґранітну скалу, яка заслонила йому шлях до свободи, до щастя, до самостійности. І кликав Великий Поет: „Лупайте ту скалу! Нехай ні жар, ні холод не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу і голод, бо нам призначено скалу сесю розбить!" Дух Івана Франка уноситься над нами. Чи має він жаль до нас, що багато з нас Його не розуміло, що стільки терпіння принесли ми Йому замісць вдяки? Ні! Він прощає всім і радіє. Радіє, бо бачить, що ми — виконуючи Його заповіти, „ломимо скалу, рівнаємо правді путі".

Залунав гимн „Ще не вмерла Україна", а опісля при співі „Не пора" і инших рушив великий похід під явір Івана Франка, де відбулася друга частина свята.

Ось і явір Івана Франка, прикрашений українськими синьожовтими прапорами та вінцями, а на наліжнику видніє портрет Великого Поета.

Перший привитав учасників свята п. Василь Якібюк-Івандюк, господар, у якого довгі літа мешкав Іван Франко, який Його зі своєю дружиною дуже щиро і гарно обходив. При цій нагоді розповів п. Якібюк ріжні подробиці з життя й побуту Великого Поета в Криворівні.

Після п. Якібюка виголосив довший привіт д-р Ґардецький Маріян з Кут в імени косівських культурно-освітних установ. Опісля слідували на переміну хори й декламації дітий з Красноїлі під умілою управою п. Вергунової. Діти відспівали дуже удачно: „Ой та зажурились стрільці січовії", „О, Україно, Ти рідна Ненько" і пластовий гимн зі словами Івана Франка, чим заслужили собі на довготревалі оплески. Діточі декламації а саме „Каменярі" (Василь Жикалюк) і „Сон Українки" (Осипа Віндиківна) захопили учасників і викликали бурю оплесків. З великим розумінням і вервою виголосила панна Ольга Цегельська зі Львова прольоґ до Мойсея. Дуже удачно виголосили декламації леґіні: Василь Бойчук: „Наймит" і Онуфій Маланчук: „На суді". Опісля виголошували привіти від культурно-освітних установ з ріжних громад Гуцульщини а саме пп.: Василь Сапріянчук, Михайло Тимчук син Івана, Михайло Зеленський, Семен Шекерик, Микола Дмитраш і Михайло Ганчук. — Відчитано гарний привіт редакції „Жіночої Долі" в Коломиї, який викликав гучні оплески.

На закінчення виголосив п. Петро Шекерик Доників з гуцульським темпераментом гарну поетично, зложену прощальну промову, звертаючи особливу увагу на політичну діяльність Івана Франка та підносячи Його заслуги з окрема для Гуцульщини.

Заложено пропамятну книгу в честь Івана Франка, яка находиться тепер в домі господаря п. Василя Якібюка-Івандюка в Криворівні. Хто звиджує памятні місця Івана Франка, той може вписатися до тої книги. Будуть там також альбоми зі свята Івана Франка в Криворівні, з фотоґрафічних знимок Івана Франка в часі Його побуту в Криворівні і инші памятки, які відвідуючі можуть собі кулити.

Надіємося, що Криворівня стане незабаром не тільки атракційним місцем обовязкових прогульок для всякого Українця (ки), але що з часом оживе давна гарна традиція, й сучасні українські письменники і діячі без огляду на кордони нагадають собі на Криворівню і вона стане місцем розваги і прегарним українським Закопаним. — А Криворівня і взагалі Гуцульщина варті того!

„Новий Час".

І. Ґ.

ЦАРЕВИЧ І СЕЛЯНИН.

(Хорватська казка).

Один царевич у якійсь далекій країні не хотів поздоровити селянина, який його ввічливо привитав. Довідався про те його батько, цар, тай приказав, щоби при обіді перед царевича не покласти хліба. Царевич зажадав хліба, але слуги мовчали. Ніодин не відважився подати царевичеві хліб. Тоді царевич пожалівся цареві, а цар сказав: „Хто погорджує тим, котрий працює над хлібом, той не має права жадати хліба".

МОРАЛЬ ЕСКІМОСІВ.

Кождий вважає звичаї, обичаї й моральні погляди своєї країни самозрозумілими, так начеб вони були природним спільним добром усього людства. Тому дуже повчаюче є пізнати звичаї народів, що живуть у зовсім инших відносинах як ми. До таких народів належать **Ескімоси.** Передовсім у Ескімосів убивство і чужоложство (перелюбство) в багато разах є дозволені. Дозволеним є також убивство родичів і дітей. Родичів вільно вбити, коли родичі наслідком старого віку вже занадто підупали і самі не можуть виживити себе. Передовсім дозволено вбити батька чи матір, коли сімя терпить на недостачу харчів і не бачить можливости, в якомусь означеному часі зарадити цій недостачі. На оправдання цього варварського звичаю можна навести це, що Ескімоси — коли не знаходять поживи на якомусь місці — приневолені мандрувати далеко зі своїми заголодженими псами, зі санками а тоді мусіли би брати зі собою безпомічних батьків, як непотрібну заваду. Але Ескімоси часто вбивають безпомічних батьків також і тоді, як не находяться в такому тяжкому положенні. У таких випадках родичів підчас подорожі кидають із санок, або перед відїздом замуровують їх у ледяній хатині, званій іґльо. І тоді ніхто не вважає такого поступовання дітей злочином. Та треба памятати, що й у Ескімосів убивство родичів не є правилом. Частішим є вбивство дітей. З близнюків із правила вбивають одно, колиж народиться хлопчик і дівчинка, то вбивають дівчинку. Чотири дни після народин родичі під кождим оглядом мають право вбити дитину. Від пятого дня вже не відважуться на це, бо вірять, що на пятому дні ввійшла в дитину душа, а душа вже могла би пімститися на них. За причину вбивства подають Ескімоски, що не мають доволі поживи, а також, що вони ще за молоді, щоби виховувати дітей. Родичі-Ескімоси вважають таке вбивство дітей нітрохи неморальним, тому без страху розказують про нього. Звичай цей тимбільше дивний, бо матері-Ескімоси люблять дуже дітей, яких не вбили. Супроти чужоложства та взагалі у відношенні до сексуальних справ Ескімоси ще більше рівнодушні. Ціла родина, а навіть і гості сплять в одному широкому ліжку в ледяній хаті. Два мужчини, які хочуть виявити один одному свою приязнь, вимінюються на довший або коротший час своїми жінками, а жінки пристають на це радо. Взагалі Ескімоси не вважають подружа приватним союзом, лише злукою, яку кождої хвилі можна розвязати. І розводи серед Ескімосів трапляються часто.

— Алеж я тебе довго не бачив? Що-ж ти все робиш?

— Я написав книжку, як можна доробитися маєтку.

— А то цікаве! А вийшла вже ця книжка?

— Ще ні, бо не маю грошей, щоби видати її.

З українського життя в Америці.

АНСОНІЯ, КОНЕТИКАТ.

Окружний концерт в честь Івана Франка.

В галі Опера Гавз в Ансонії відбувся в неділю, дня 26. вересня, величавий концерт злучених товариств Ансонії й околиці. На свято прибуло близько тисячки Українців.

Співацькі точки виконали місцевий Український Хор та д. Михайло Зазуляк з Ню Йорку. Святочну промову виголосив гр. Роман Слободян, фінансовий секретар Українського Народного Союза.

Дохід концерту пішов на памятник Івана Франка. Зібрано кромі сього добровільними жертвами на політичних вязнів коло 40 долярів. Пані Агафія Бундзяк, членкиня 67. відділу Українського Народного Союза, зворушена святом до глибини душі, зложила на памятник Франка 30 долярів зі словами:

„Міг Франко працювати для народа 40 літ, можу я працювати на Його памятник один тиждень".

НЮАРК, Н. ДЖ.

Віче Радехівців у справі оборони о. Пеліха.

Щоби зібрати жертви на оборону о. д-ра Володимира Пеліха, пароха Радехова, переслідуваного польським урядом за його боротьбу проти польсько-римського конкордату, урядив Радехівський Комітет дня 26. вересня віче в церковній галі при Корт стріт.

Галя була повна. Про положенне українського народа на всіх українських землях та боротьбу українського народа на західних землях проти конкордату говорив гр. Іван Каштанюк, рекордовий секретар Українського Народного Союза. Після сеї промови забирали слово місцеві громадяни. Дискусія оберталася головно коло справи конкордату й політики американських Українців. Всі зібрані дуже остро осуджували епископа Богачевського за рутенство, византійство і відгуки конкордату в Америці. Підносилися голоси критики проти духовного управителя „Провидіння" й других членів управи за те, що вони дають уживати орган „Провидіння" для епископської політики, яка розбиває наш нарід.

Ухвалено в сих справах протестуючі резолюції, при чім підчас дискусії над резолюціями гр. Теодосій Каськів, дякоучитель української католицької церкви в Нюарку й головний місто-предсідатель „Провидіння", противився тому, щоби нарід вічевими резолюціями забирав голос у справі національної політики урядників „Провидіння".

На справу оборони о. Пеліха зібрано понад 40 долярів.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Ювилей Івана Франка.

За ініціятивою Січий міста Ню Йорку: Сичи імени Богдана Хмельницького, Чорноморської та Жіночої ім. Бесарабової при активній співучасти 29 місцевих організацій уряджено в неділю, дня 26. вересня, величаве свято в честь Івана Франка.

У церкві св. Юра при Семій вулиці відбулася в полудне врочиста панахида, яку відправили оо. Понятишин і Павляк. Підчас панахиди о. Понятишин виголосив високу патріотичну промову про життє й діяльність Івана Франка. Сотки людий не могли дістатися до битком набитої церкви.

По скінченню панахиди учасники пішли походом до Українського Народного Дому на Шестій вулиці, де відбулася святочна Академія в память Франка. Академію відчинив гр. Воробець. Промовляли гр. Омелян Ревюк і Володимир Кедровський.

Вечером відбувся величавий концерт, зложений з промови д-ра Луки Мишуги, співів Українського Хору, сольових партій пань Е. Корнат, А. Ольшевської та пп. Ділова, Боброва й Шустикевича, скрипкового соля п. Ґули й деклямація Евгена Ляховича.

Дохід зі свята призначений на памятник Івана Франка.

Перед поданнем докладнійшого звіту, треба зазначити, що свято випало під кождим зглядом величаво.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Хочуть помянути Франка.

Заходом парохії православної автокефальної української церкви св. Володимира буде відправлена в Ню Йорку дня 3. жовтня панахида за упокій Івана Франка. Перед панахидою скаже слово про життє і діяльність Франка о. др. М. Копачук.

ШИКАҐО, ИЛИНОЙС.

Українська Торговельна Школа починає новий курс.

Світ безнастанно зміняється і всьо в світі зміняється. Нічо нині не є тим самим, чим було вчера. І то чим рік, чим день, ті зміни є що раз більші. Коли ми зовсім не зміняємось, то це знак, що ми мертві, без життя.

І нарід, який хоче жити, мусить змінятись відповідно до обставин. Мусить йти вперед з духом часу. Коли він остане на тім самім місці, то в дійсности він буде йти назад. Бо коли всьо буде гнати вперед, то він буде щораз дальше позаду других, аж остаточно зникне з овиду. З ним ніхто не буде числитись.

Українці повинні мати це постійно перед очима: Коли хочуть дорівнати другим народам, мусять додержати їм кроку в їх культурнім і економічнім розвою.

Українська Торговельна Школа в Шикаґо власне поклала собі за ціль вивчити українських купців, щоби ми дорівнали другим народам під купецьким зглядом. Торговля грає велику ролю в життю нації, і коли ми возьмемо нашу торговлю в наші, українські руки, то нарід скріпиться економічно, а за економічним піднесеннем піде загальний культурний підйом. Другі народи в Злучених Державах і у Канаді орґанізують і ведуть ріжні фахові школи, тож і Українці повинні взятись до шкіл і науки, бо як не підуть в перед разом з другими, то пропадуть.

Українська Торговельна Школа вчить всіх предметів, потрібних купцеві. Хто її скінчить, буде міг отворити й провадити штор, чи ту, чи в старім краю. В Злучених Державах і Канаді є тепер місце на десять тисяч українських шторників. Богато хоче взятися до сеї роботи, та не має відповідного знання. Школа заспокоює потребу такої інституції. Тепер У. Т. Школа зачинає новий курс і має місце на 250 учеників, з чого для учеників зі Злучених Держав призначено 150 місць, а для учеників з Канади 100. Те число вже буде скоро вичерпане, тож хто має охоту записатись, повинен взяти то під увагу. Хто ще не має близших інформацій, то на жаданне Школа вишле їх радо безплатно. Вистарчить зажадати їх кoресп. карткою або листом на адресу:

Ukrainian Commercial School, 1434 N. Leamington Ave., Chicago, Ill.

ЧАСТИНА УЧЕНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ШКОЛИ В ШИКАҐО В РОЦІ 1926.

1-ший ряд: Михайло Рапач, Іван Онищук, Іван Голяк, Александер Вілоский, Володимир Романків, Петро Берестецький, Михайло Гуль, Дмитро Баран. **2-ий ряд:** Никола Лахнюк, Василь Волчанський, Теодор Купчак. **3-ий ряд:** Никола Мелин, Михайло Берестецький, Микола Мельник, Корнило Міґус, Дмитро Дорош, Роман Пристай, Михайло Деренюк, Дмитро М. Барна. **4-ий ряд:** Петро Саідло, Никола Перчик, Стефан А. Пельц, Василь М. Погорецький, Яків Мочурат, Михайло Копер, Стефан Мельничук, Кирило Новосад, Василь Сироїд, Іван Слободзян, Онуфрій Костюк. **5-ий ряд:** Андрій Тропак, Василь Федорків, Павло Колодій, Андрій Животко, Данило Яворський, Іван Овчарек, Антін Когут, Михайло Федорів, Михайло Бунда, Іван Рудакевич, Василь Гринчак. **6-тий ряд:** Стефан Орловський, Микола Сукар, Василь Дибик, Андрій С. Вапенський, Василь Романський, Семен Копчук, Григорій Сироїд, Андрій Любицький, Прокіп Савчинський.

Гр. Возняк.

ВУЙКО З АМЕРИКИ.

Між нами сказати я нічого не маю. Але бодай що-то маю таки. Маю вуйка в Америці.

Вуйко, що жиє в Америці, то таксамо добре, як готівка. Бо й як би инакше? Всі, хто лише жиє в Америці, то багачі, бо вони лопатами згортають доляри. З чого або чим мій вуйко згортав доляри, того я не знав. Тай воно не важне. Для мене вистарчало вірити, що він міліонер. То вкінці ще найменша дрібниця, якої сподіваємося по вуйкови, що жиє в Америці.

Фактом є, що я мав в Америці вуйка і — самособою — всюди говорив це.

— Що? — питалися мене — ви маєте вуйка в Америці?

Я відповідав: — Так.

— Багатого?

— Як на американські обставини — відповідав я (бо я не належу до тих людей, що люблять чванитися) — то дійсно він не дуже багатий. Оцінюють його менце-більше лише на два міліони.

— Золотих?

— Ні, долярів.

— До чорта! — дивувалися. — То він певно помагає вам часом?

— О, — кажу я — самособою, він зробив би це радо, колиб я попросив його. Для нього було би то дрібницею. Одначе я з прінціпу не роблю щось такого. То не робить доброго враження.

— Певно, — притакують мені. — Зрештою ви й так колись одідичите по нього спадщину. Правда?

— Сподіюся, — кажу скромно.

З того часу стали мене люде дуже поважати, бо вважали мене багатим спадкоємцем. Мені було то приємно, бо кождому є приємно, коли ближні про нього добре думають. Поздоровляли мене на вулиці, запрошували мене й находили для мене виправдання, коли я пив пляшку секту.

— Має рацію, — говорили навіть — бож він має багатого вуйка в Америці, то може собі позволити.

А я навіть не знав, чи мій американський вуйко живе в Північній чи в Полудневій Америці. Можливо, що він узагалі вже помер. Та ні, в це я не вірю, бо нишком я зачинав сподіватися, що коли він помер, то мені, як одинокому спадкоємцеві, також оставив бодай щото. Хай би то був лише непоказний міліон золотих, думав я собі. Бо я не захланний.

Та тут сталося щось надзвичайного. Я дістав одного дня почтову картку такого змісту:

„Любий Сестрінче!

„Після трицятьлітньої відсутности вертаю з Америки до Старого Краю, щоби прожити мої останні літа, та щоби мої кости спочили у рідній землі. Питаюся Тебе, чи можу замешкати в Тебе. Твій вуйко".

Я якстій відтелеграфував:

„Самособою, Дорогенькі Вуйку! Можете жити в мене до кінця Вашого життя!"

Два дни пізнійше вийшов я на залізничий двірець, щоби забрати вуйка з поїзду, яким мав приїхати, як був заповів. На моє здивування вийшов із ваґона старенький дідусь, а виглядав так нужденно, що йому ніхто не позичив би навіть десять золотих.

— Вуйку, то ви?

— Так, то я.

— А де ваші клунки?

— Ось, — сказав вуйко тай вказав на валізку з зеленого вітрильного полотна, яку держав у руці.

— Стільки всього?

— Так, це все. Бо я вбогий і старий. Та я потішував себе тим, що в Старому Краю маю ще прецінь доброго, молодого сестрінка, який мене прийме тай поможе мені. І так я приїхав сюди.

— Ради Бога, вуйку — просив я — не говоріть так голосно. Колиб люде довідалися про те, то пропала вся моя повага й весь мій кредит!

Я взяв вуйка до авта, завіз до дому, поклав його до ліжка й сушив собі голову над тим, як то дальше піддержати казку про мого багатого американського вуйка. Нараз прийшла мені думка до голови.

— Знаєте, вуйку, — кажу на другий день раненько — моя суспільна повага та мій кредит вимагають, щоби ви, вуйку, не були вбогі, лише, щоби ви були багаті. Отже гарно: ви багач. Ви маєте міліоновий маєток там в Америці. А заразом ви поганий скнира і настановили мене своїм виключним спадкоємцем лише під умовою, що я до кінця вашого життя держатиму вас усебе безплатно... Чи ви зрозуміли?

Самособою, вуйко зрозумів мене. Також розуміли мене люде, яким я зітхаючи розказував, який то поганий виродок і скупиндря той мій американський вуйко. Той чоловік так поступає, начеб дійсно не мав прискладаного в Америці міліонового маетку! Але це не перепиняє йому від убогого сестрінка в Старому Краю вимагати, щоби удержував його аж до його смерти безплатно!

— А найгірше в тому, — додавав я — що я мушу йому піддатися, инакше видідичить мене!

— Ну, — говорили мені — потіштеся тим, що ваш вуйко вже старий та не мічний, то незадовго вже вмре.

Але вуйкови і не сниться вмирати. Противно, він з кождим днем веселіший, свіжіший тай вигодовує собі гарненький животик. І ще лихо, що він тепер уже сам вірить у казку про свій маєток і що хвилі погрожує мені повним видідиченням, колиб я коли відмовив якому його бажанню!

Що я тут можу вдіяти? Не остається мені нічого, лише уступати. Бо без мого вуйка з Америки не можу обійтися з огляду на прилюдне поважання та з огляду на мій кредит...

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Уряд Тов. Зап. Січи, від. 206, повідомляє всіх своїх членів, що мітінґ квартальний відбудеться дня 3-го жовтня. Обовязком кождого члена явитися на той мітінґ, в противнім разі підпадає карі 50 ц., тому, бо є важні справи до полагодження. Мітінґ зачнеться о год. 1.30 пополудни. Також пригадується тим членам котрі ще не зложили своеї жертви ($1.00) на Сиротинець, щоби були ласкаві зложити на тім мітінґу, бо вже навіть встид для нас і для нашого Товариства, бо наша громада ще ніколи так довго не отягалась як тепер. Сей мітінґ є послідний для закінчення збірки. — Яким Шаравара, предс.; Йосиф Кава, кас.; Ілія Паґут, секр.